

Arvokasta tiedenevontaa

Suomalaisen Tiedeakatemian strategisen ajattelun keskiössä on ”arvokas tiede”. Tiede tuottaa arvoa ihmiskunnalle etsimällä totuutta ja siten lisäämällä ymmärrystämme kaikesta meissä ja ympärillämme – alkeishiukkasista maailmankaikkeuteen. Tieto lisääntyy kuitenkin vain siinä suppeassa tutkijajoukossa, joka on kyseistä ilmiötä tutkinut. Me muut emme edes ymmärrä, mitä emme tiedä. Kaikki olemme esimerkiksi kuulleet COVID-19-koronaviruksen piikkiproteiinista, mutta moniko meistä oikeasti tietää, mistä on kysymys.

Ymmärryksen lisääntyminen tutkimuksessa on ehdoton mutta ei riittävä edellytys sille, että tutkittu tieto muuttuu tutkittuun tietoon perustuvaksi toiminnaksi ja kehitykseksi yhteiskunnassa. Tutkijat kun eivät yleensä ole yhteiskunnan päätöksentekijöitä. Tarvitaan siis silta tutkitun tiedon ja toiminnan välillä.

Voisiko tällainen silta olla tieteen popularisointi? Niin merkittävää kuin tieteen kansantajuistaminen on, en usko, että päätöksentekijät sinällään kaipaavat helposti sulavaa tietoa tieteen saavutuksista. Luultavasti he pikemminkin tarvitsevat luotettavaa tietoa eri päätösvaihtoehtojen vaikutusten arviointiin. Kysymys on toisin sanoen kausaalisuhteista: mitä seuraa, jos päätämme näin.

Suomessa toimii lainsäädännön arviointineuvosto, jonka tavoitteena on lisätä lainvalmistelun vaikutusarviointien laatua ja kehittää yleistä lainvalmistelukulttuuria. Esimerkiksi vuonna 2020 annetuissa neuvoston lausunnoissa kiinnitettiin lähes jokaisen hallituksen esityksen osalta huomiota määrällisen arvioinnin puutteisiin. Puolessa lausunnoissa mainittiin puutteina vaihtoehtoisten keinojen käsittely sekä kustannusten ja hyötyjen heikko arviointi. Lisäksi puutteita oli perusoikeusvaikutusten arvioinnissa. julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163077

Tuntuu houkuttelevalta luvata, että tiede tuottaa tällaista tietoa. Tieteellinen tutkimus ei kuitenkaan voi ryhtyä tuottamaan tilaustyönä tietoa akuutteihin lainsäädäntötarpeisiin. Ministeriöiden ja hallinnon tulee tuottaa peruslainvalmistelun tarvitsemat selvitykset omin toimin. Tieteellinen tutkimus on liian pitkäjänteistä, suuritöistä ja syvällistä palvelemaan yksittäisten hallituksen esitysten vaikutusten arviointia ja muita *ad hoc* -tarpeita.

Tein pienen selvityksen siitä, keitä on kuultu vuoden 2021 aikana käsiteltäessä COVID-19-epidemiaan liittyviä tartuntatautilain muutoksia eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa. Yhteensä kahdeksasta esityksestä ainoastaan kolmen käsittelyssä on kuultu yliopiston tai tutkimuslaitosten edustajia. Eniten tutkijoita – neljää professoria, kun kuultavia oli kaikkiaan noin 60 (viranomaisia ja intressiedustajia) – on kuultu käsiteltäessä hallituksen esitystä HE 131/2021 vp (StVM 25/2021 vp). Esitys koski ulkomaista alkuperää olevien COVID-19-tartuntojen Suomeen leviämisen ehkäisemistä.

Voidaan kysyä, kuuluuko tieteen ääni riittävästi eduskunnassa. Asiaa olisi syytä selvittää. Oma havaintoni on kuitenkin, että hallituksen esitykset ovat usein laadultaan sellaisia, ettei tieteellä ole niihin juurikaan annettavaa. Jos eduskunnassa on käsiteltävänä ravintolarajoitusten kellonajat tai koronavilkun rajat ylittävä yhteensopivuus muiden vastaavien sovellusten kanssa, tuskin tiede voi sanoa asiassa paljoakaan. Yhteiskunnallinen päätöksenteko koskee usein varsin konkreettisia kysymyksiä, joihin on saatava nopea vastaus. Tutkimus ei tällaiseen pääsääntöisesti taivu eikä sen tarvitsekaan taipua.

Silti on selvää, että tutkittua tietoa tarvitaan päätöksenteon tueksi. Suomen neljän tiedeakatemiaan yhteistyönä on toteutettu Science Advice Initiative of Finland -hanke ('Sofi', 2019–2021), johon on saatu valtionavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Sofin tavoitteet ovat kehittää ja vakiinnuttaa Suomeen tiede neuvontaa koordinoiva vastuorganisaatio, vahvistaa tiedeyhteisön ja yhteiskunnan päätöksentekijöiden välistä dialogia sekä edistää yhteiskunnallista keskustelua tiede neuvonnan tulevaisuudesta. Hanke päättyy tämän vuoden lopussa, mutta toiminta jatkuu ensi vuonna Suomalaisen Tiedeakatemiaan huomassa.

Sen sijaan, että tiede pyrkisi olemaan avuksi akuuteissa detaljeissa, tarvitaan visionäärisempi ote. Erinomainen esimerkki onnistumisesta on Suomalaisen Tiedeakatemiaan vuonna 2020 koolle kutsuman asiantuntijaryhmän kannanotto *Taipuu vain ei taitu – Koronapandemiasta Suomen kriisinkestävyyden vahvistamiseen*. [Tutustu kannanottoon](#)

Toinen hyvä esimerkki on työ- ja elinkeinoministeriön ja valtionvarainministeriön asettama selvitystyöryhmä, jonka tehtäväksi annettiin laatia asiantuntija-arvio toimista, joilla Suomi palautetaan kestävä kasvun uralle koronakriisin jälkeen. Asiantuntijaryhmän työtä jatkamaan on perustettu eräänlainen täytäntöönpanoryhmä konkretisoimaan tuloksia. Uusi työryhmä koostuu elinkeinoelämän edustajista ja korkean tason talousosaajista.

On mielenkiintoista nähdä, miten toimii malli, jossa ensin aihepiiriä työstitään tutkijaryhmässä tieteellisen tiedon perusteella ja sitten asiaa ryhtyy jatkotyöstämään "jalkauttamistyöryhmä". Saattaa olla, että vasta tällaisen konkretisoinnin jälkeen tutkijoiden tuottama tieto on siinä muodossa, että poliittiset päätöksentekijät aidosti hyötyvät siitä arvioidessaan eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia.